

2. Το δημοκρατικό πολίτευμα σταθεροποιείται – Ο Περικλής και το δημοκρατικό πολίτευμα

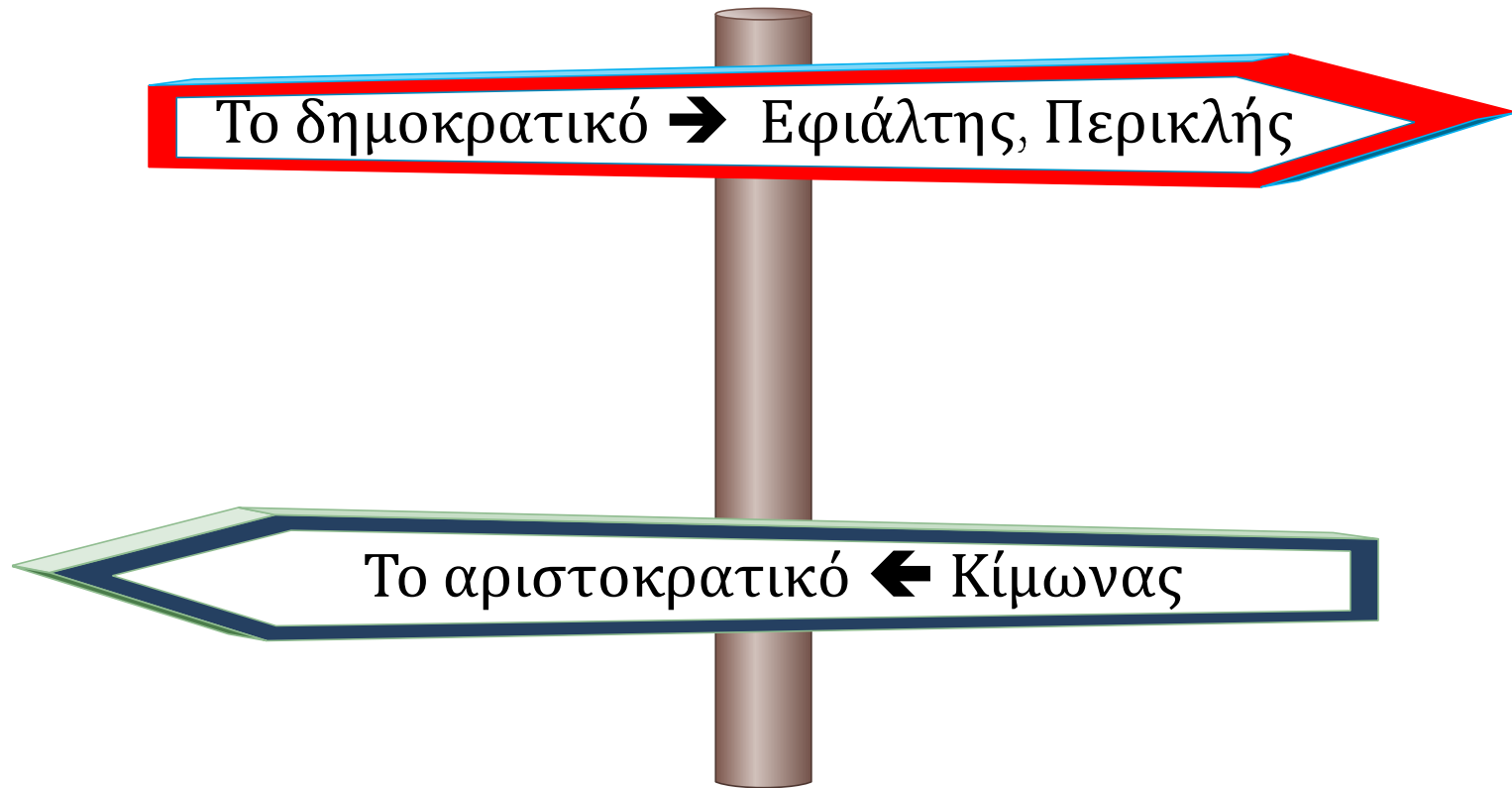
Μπακάλης Κώστας
history-logotexnia.blogspot.com

Α. Η ΠΙΣΤΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

1. Ποια πολιτικά κόμματα πρωταγωνιστούν στην Αθήνα;

Η πολιτική ζωή της Αθήνας μετά τους Περσικούς πολέμους κυριαρχείται από δύο ανταγωνιστικά πολιτικά κόμματα:

■ Πνύκα: η Εκκλησία του Δήμου συνεδρίαζε στο λόφο της Πνύκας, κοντά στην Ακρόπολη. Συνεδρίαζε τέσσερις φορές το μήνα. Για σημαντικά θέματα έπρεπε να είναι παρόντες τουλάχιστον 6.000 πολίτες.

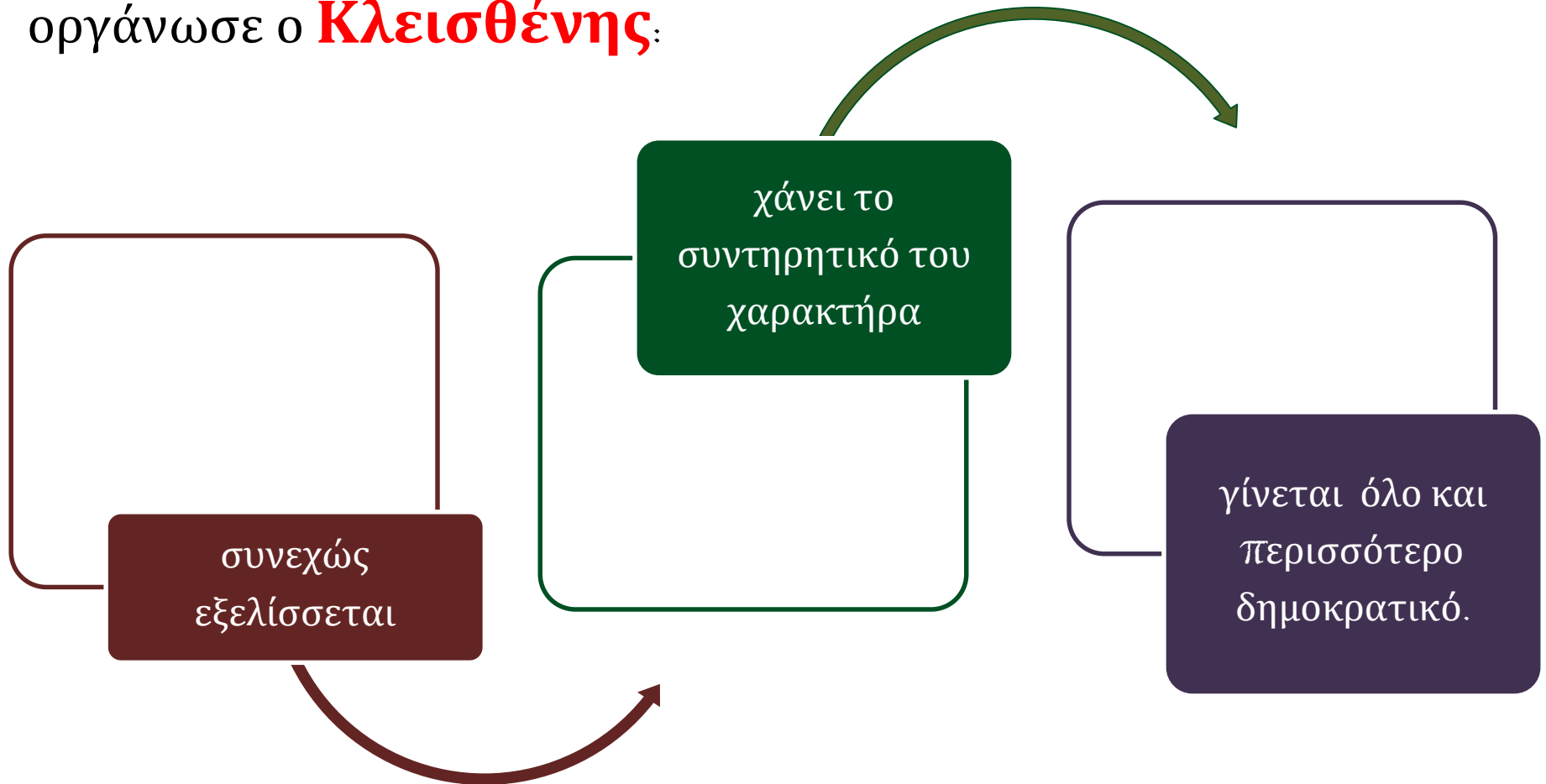
Άμεση Δημοκρατία

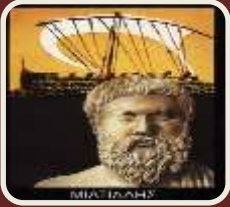
2. Προς ποια κατεύθυνση εξελίσσεται το πολίτευμα της Αθήνας;

Το πολίτευμα, όπως το
οργάνωσε ο **Κλεισθένης**:

3. Ποιος υπήρξε ο ρόλος των προσώπων στη δημοκρατική Αθήνα;

■ Τα πρόσωπα, όσο ισχυρά κι αν είναι, υποτάσσονται στις θελήσεις του συνόλου. Οι πρωταγωνιστές περσικών πολέμων:

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ:

- πεθαίνει στη φυλακή.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ:

- πεθαίνει στην εξορία.

ΚΙΜΩΝ: αν και εξοστρακίζεται το 461 π.Χ.,

- όταν η Αθήνα τον ανακαλεί, οδηγεί το στόλο της στην τελευταία επιχείρηση εναντίον των Περσών (Σαλαμίνα Κύπρου 449 π.Χ.) θυσιάζοντας τη ζωή του.

Ο Περικλής, παρόλο που συγκέντρωσε πολλές εξουσίες και για πολλά χρόνια, ⇒ ποτέ δεν ξέφυγε από τη δημοκρατική νομιμότητα.

Ο Θεμιστοκλής πεθαίνει στην εξορία.

Ο Θεμιστοκλής είναι αυτός που βοήθησε να γίνει η Αθήνα ναυτική δύναμη. Όμως η πολιτική του μετά το τέλος των Περσικών Πολέμων -φιλία δηλαδή με το Περσικό Βασίλειο και αντιπαράθεση με τη Σπάρτη- δεν άρεσε στους Αθηναίους. Έτσι λοιπόν εξορίστηκε και πέθανε στην αυλή του Πέρση βασιλιά Αρταξέρξη. Ο Αρταξέρξης ήταν γιος του Ξέρξη, που είχε ηττηθεί στη Σαλαμίνα.

▲ <http://jondiamantakis.blogspot.gr>

▲ Όστρακο με χαραγμένο το όνομα του Θεμιστοκλή. Ο Αθηναίος πολίτης που το χάραξε πίστευε ότι ο Θεμιστοκλής έπρεπε να εξοριστεί από την πόλη. Αθήνα, Μουσείο Αρχαίας Αγοράς.

■ Οι κύριοι εκπρόσωποι της νέας πολιτικής γενιάς, αν και ανήκουν σε αντίπαλες πολιτικές μερίδες, όπως ο **Κίμων** και ο **Περικλής**, δέχονται να είναι απλώς οι προικισμένοι υπηρέτες της κοινότητας

◀ <http://jondiamantakis.blogspot.gr/2011/06/blog-post.html>

Β. ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ

➔ Από την εποχή που ο Κλεισθένης έκανε τις μεταρρυθμίσεις, το **508 π.Χ.** και μέχρι το **462 π.Χ.** οι αρχηγοί των μεγάλων αριστοκρατικών οικογενειών της Αθήνας ρύθμιζαν την πολιτική ζωή, γιατί ακόμη η εξουσία ήταν κυρίως στα χέρια των αριστοκρατών.

Περικλής: ανήκε στην **ισχυρή οικογένεια** των **Αλκμεωνιδών**.

Ο **πατέρας** του **Ξάνθιππος** ήταν ναύαρχος στη μάχη της Μυκάλης.

Η **μητέρα** του **Αγαρίστη** ήταν ανιψιά του Κλεισθένη.

Υπήρξε **μαθητής** του φιλοσόφου **Αναξαγόρα**.

➔ Από τη δολοφονία του Εφιάλτη και ως το θάνατό του το 429 π.Χ. ο Περικλής ήταν ο σπουδαιότερος πολιτικός της Αθήνας.

4. Πότε εμφανίζεται στην πολιτική σκηνή ο Περικλής και ποιες υπήρξαν οι πρώτες του ενέργειες;

Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ ΧΑΝΕΙ ΤΙΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ

Όσο μεγάλωνε η επιρροή του δημοκρατικού κόμματος και πήρε στα χέρια του την αρχηγία ο Εφιάλτης, πολιτικός που είχε τη φήμη του αδαροδόκητου και του δίκαιου, άρχισε πόλεμο με τον Άρειο Πάγο. Και στην αρχή καθαίρεσε πολλούς από τους Αρειοπαγίτες κατηγορώντας τους για κακή διαχείριση. Έπειτα αφαίρεσε από τη βουλή του Αρείου Πάγου όλα τα πρόσθετα προνόμια, με τα οποία αυτή ήταν ουσιαστικά ο φρουρός του πολιτεύματος, και άλλες από τις εξουσίες τις παραχώρησε στη βουλή των Πεντακοσίων, άλλες στην Εκκλησία του Δήμου και στα δικαστήρια.

Αριστοτέλης, Αθηναίων Πολιτεία, XXV, 1-2 (μετ. Β.Σ.)

▲ Ποια φράση του κειμένου δείχνει τη συμπάθεια του Αριστοτέλη προς τον Άρειο Πάγο;

- Ο Περικλής εμφανίζεται στην πολιτική σκηνή της Αθήνας το **462 π.Χ.**, στο πλευρό του Εφιάλτη.
- Το δημοκρατικό κόμμα εξοστρακίζει τον Κίμωνα και παίρνει την εξουσία.
- Εφιάλτης και Περικλής κάνουν το πολίτευμα δημοκρατικότερο: Αφαιρούν από τον **Άρειο Πάγο, προπύργιο του συντηρητισμού**, κάθε πολιτικής εξουσίας, καθώς και του αποκλειστικού προνομίου της απονομής της δικαιοσύνης.

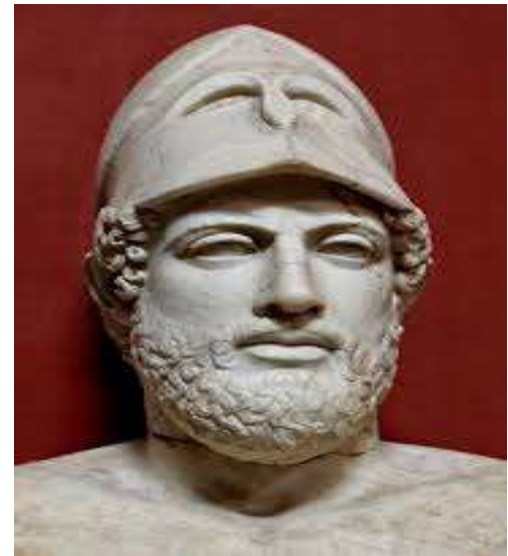
■ Ποια νομίζετε πως πρέπει να είναι διαχρονικά τα χαρακτηριστικά ενός ηγέτη;

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ, ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΗΓΕΤΗΣ

Ο Περικλής είχε μεγάλο κύρος και μεγάλες ικανότητες, και αποδείχτηκε φανερότατα ανώτερος χρημάτων. Ήταν γι' αυτό σε θέση να συγκρατεί το λαό, χωρίς να περιορίζει την ελευθερία του. Δεν παрасυρόταν από τον λαό, αλλά εκείνος τον καθοδηγούσε. Δεν προσπαθούσε να αποκτήσει επιρροή με παράνομα μέσα και δεν κολάκευε το πλήθος με ρητορείες και είχε τόσο μεγάλο κύρος, ώστε μπορούσε να τους εναντιωθεί και να προκαλέσει την οργή τους. Όταν καταλάβαινε ότι οι συμπολίτες του, από υπεροψία, γίνονταν υπερβολικά τολμηροί, ενώ δεν το επέτρεπαν οι περιστάσεις, τους συγκρατούσε φοβίζοντάς τους με τα λόγια του κι όταν τους έβλεπε φοβισμένους χωρίς λόγο, τους έδινε θάρρος. Έτσι η πολιτεία φαινομενικά ήταν δημοκρατία, ενώ πραγματικά την κυβερνούσε ο πρώτος της πολίτης.

Θουκυδίδης, Ιστορία, Α, 96 (μετ. Άγγ. Βλάχου)

▲ Να αναλυθεί η τελευταία φράση της παραγράφου. Ένα είδος πεφωτισμένης δεσποτείας ήταν η διακυβέρνηση του Περικλή; Ο Θουκυδίδης ρίχνει ένα βέλος στη γνησιότητα της αθηναϊκής δημοκρατίας;

▲ Προτομή του Περικλή, ρωμαϊκό αντίγραφο του πρωτότυπου έργου του γλύπτη Κρησίλα. Συλλογή Mansell.

Ο οραματισμός του άνδρα αντανακλάται στα χαρακτηριστικά του.

Ο χαρακτήρας του Περικλή

Όταν κάποτε ένας αναίσχυντος και απαίσιος άνθρωπος στην αγορά έβριζε και κακολογούσε τον Περικλή όλη μέρα, αυτός τον ανεχόταν σιωπηλά, ενώ ταυτόχρονα τακτοποιούσε κάποια επείγουσα υπόθεση. Το βράδυ, ενώ βάδιζε ήσυχα για το σπίτι του, ο άνθρωπος εκείνος τον παρακολουθούσε και ξεστόμιζε κάθε είδους βρισιά εναντίον του. Και ο Περικλής, μπαίνοντας στο σπίτι του, επειδή είχε πα σκοτεινιάσει, έδωσε διαταγή σ' έναν από τους υπηρέτες του να πάρει ένα φανάρι, για να συνοδέψει και να οδηγήσει εκείνον τον άνθρωπο στο σπίτι του.

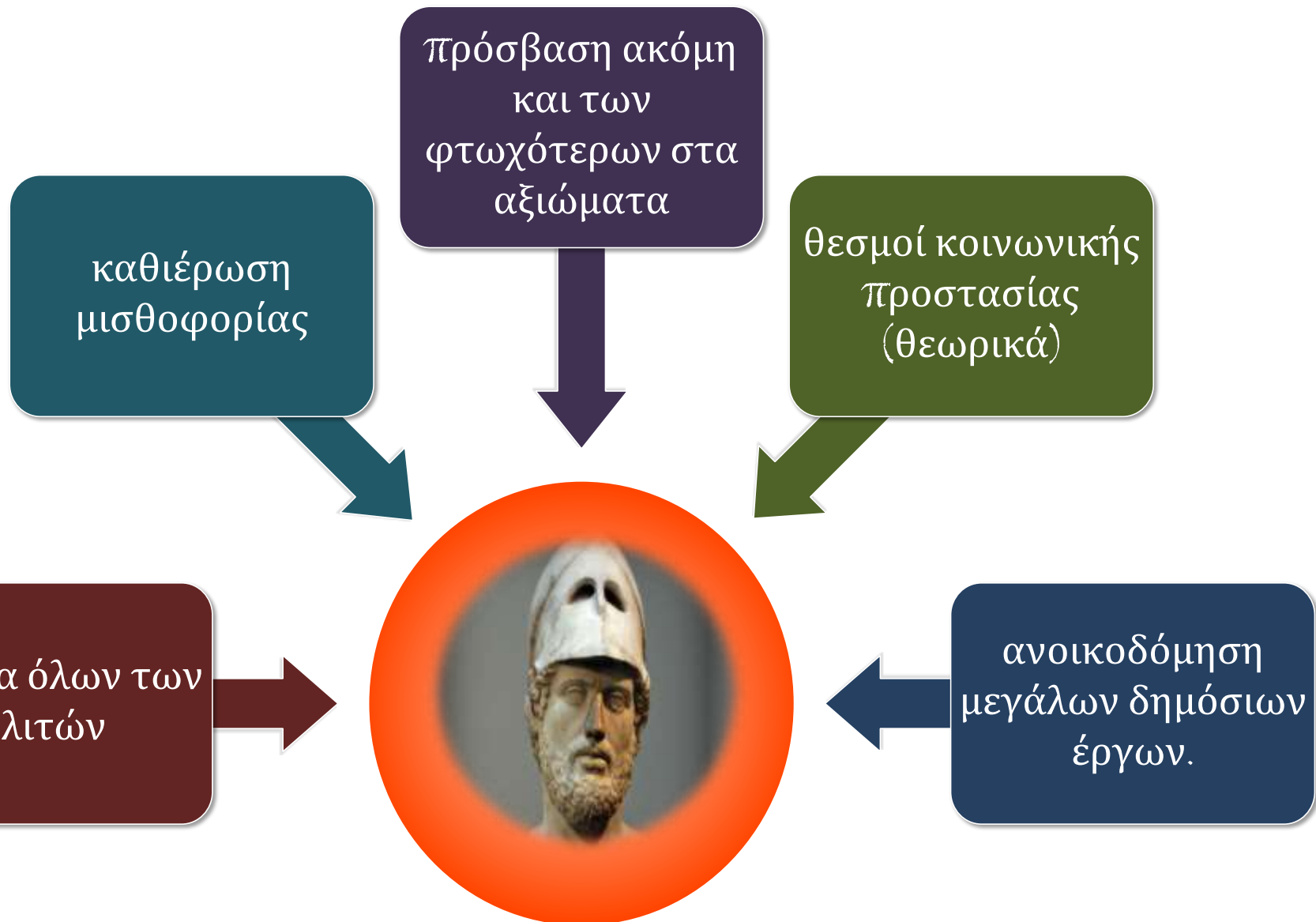
Πλούταρχος, Περικλή, V

5. Ποιο ήταν το πολιτικό πρόγραμμα του Περικλή;

Ισότητα όλων των πολιτών απέναντι στο νόμο.

- Επιδίωξη μιας **άνετης ζωής** για όλους.
- Καθιερώνεται **μισθοφορία: επίδομα** για άπορους, ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου και να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα.
- **Φτωχότεροι** : δικαίωμα να καταλαμβάνουν πολιτειακά αξιώματα.
- Η πολιτεία αναπτύσσει θεσμούς κοινωνικής προστασίας και εξασφαλίζει στους απόρους το αντίτιμο του εισιτηρίου για την είσοδο στο θέατρο (**θεωρικά χρήματα**).
- Υλοποιούνται μεγάλα **δημόσια έργα** με στόχο να δοθεί εργασία σε πολλούς και να αλλάξει η όψη της πόλης.

► Να αναφέρετε πτυχές του πολιτικού προγράμματος του Περικλή.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

(μιλάει ο Περικλής)

«Το πολίτευμα που έχουμε δε γυρεύει να πάρει τους νόμους από τους ξένους πιο πολύ είμαστε εμείς το παράδειγμα σε μερικούς παρά που ξεσηκώνουμε ό,τι κάνουν οι άλλοι. Το όνομά της, επειδή δε ζούμε στηριγμένοι πάνω στους λίγους παρά στους περισσότερους, είναι η κυριαρχία του δήμου, δημοκρατία.»

Θουκυδίδης, Ιστορία, Β' 37, 1

(μετ. Ι.Θ. Κακριδή)

Η υπογραμμισμένη φράση είχε προταθεί να αποτελέσει την προμετωπίδα του προοιμίου του Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι λόγοι του Περικλή δρασκέλισαν διαχρονικά τους αιώνες και φωτίζουν την εποχή μας.

Εάν τα «**θεωρικά χρήματα**», ως θεσμός, λειτουργούσαν σήμερα, θα βοηθούσαν στην πνευματική καλλιέργεια του λαού;

6. Ποιες υπήρξαν οι συνέπειες της Ειρήνης του Καλλία (449 π.Χ.) για τους Αθηναίους;

1	2	3	4
Ειρήνη με τους Πέρσες	Απόλυτη κυριαρχία στο Αιγαίο	Εξομάλυνση σχέσεων με Σπάρτη: σύναψη Τριακονταετούς Ειρήνης (446 π.Χ.)	Υλοποίηση ενός υψηλού πολιτιστικού, καλλιτεχνικού και παιδευτικού οράματος.

Ερωτήσεις-Δραστηριότητες

1. Με ποια μέτρα ο Περικλής προχωρεί στον εκδημοκρατισμό του αθηναϊκού πολιτεύματος;
2. «Λακεδαιμόνιοι κρίνουνσι βοή και ού ψήφω»: Να μεταφράσετε τη φράση αυτή του Θουκυδίδη και να αναλύσετε το νόημά της.
3. Ο Πλούταρχος (Περικλής, κεφ. 12) αναφέρει ότι για την κατασκευή δημόσιων έργων εργάστηκαν: «μαραγκοί, γλύπτες, απλοί μαρμαράδες, χαλκουργοί, βαφείς, χρυσοχόοι, υφαντουργοί, ζωγράφοι, τορνευτές, χαράκτες, μεταφορείς θάλασσας και στεριάς, εργάτες». Καταγράψτε κάποιες ευεργετικές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο από την εκτέλεση μεγάλων έργων. Προσκομίστε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα από την περιοχή σας.

ΧΡΟΝΟΣ	462	461	449	446
ΓΕΓΟΝΟΣ	ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΕΦΙΑΛΤΗ	ΟΣΤΡΑΚΙΣΜΟΣ ΚΙΜΩΝΑ	ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΙΜΩΝΑ	ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

► Βρίσκεστε στην Αθήνα μετά τη μεταρρύθμιση του Εφιάλτη και του Περικλή στον Άρειο Πάγο. Ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι σωστές; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Φαιναρέτης

Άνδρα μου, σπουδαία νέα!
Κληρώθηκα στην Ηλιαία.

Προβαυλεύματα σκαρώνω
και μεταίκια πληρώνω!

Μεδίμνους έχω εκατό,
μα μ' εκλέξαν στρατηγό!

Αρίσταρχος

Κρατύλος

Τώρα με τον Περικλή
και οι δούλοι στη Βουλή!

Μύρωνας

Τι κι αν είμαι
από τη Θάσο
όλους σας
θα σας δικάσω!

Θεόβουλος

